

СТАНОВИЩЕ

от д-р Нели Георгиева Радева, доцент по История на държавата и правото в катедра „Публичноправни науки“ при ЮФ на УНСС, гр. София

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **„доцент“**
на **Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

по: област на висше образование е 3. Социални, стопански и правни науки;
професионално направление 3.6. Право /История на държавата и правото/

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 31 от 11.04.2025 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Теория и история на правото“ към Юридическия факултет, като кандидат участва гл. ас. д-р Десислава Василева Стоянкова от ЮФ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-22-1349 от 11.06.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност **„доцент“ в ПУ** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (История на държавата и правото), обявен за нуждите на катедра „Теория и история на правото“ към Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

За участие в обявения конкурс за доцент по История на държавата и правото за нуждите на катедра „Теория и история на правото“ към Юридически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ е подал документи **единственият кандидат**: гл. ас. д-р Десислава Василева Стоянкова от катедра Теория и история на правото към ЮФ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от гл. ас. д-р Десислава Стоянкова комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи:

- Анотация на материалите по чл. 65 от ПРАСУ на български и на английски език;
- Молба до Ректора на ПУ за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за научна степен „доктор по право“;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС „магистър по право“);
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС „бакалавър“);
- Удостоверение за медиатор;
- хабилизационен труд;
- декларация за оригиналност и достоверност;
- два броя рецензии на монографичния труд;
- списък на научните публикации по темата на конкурса;
- копия на научните публикации;
- списък на научните публикации;

- справка за цитиранията;
- списък на цитиранията;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;

Кандидатът гл. ас. д-р Десислава Стоянкова е приложила общо 5 научни труда, от които 2 монографии (едната, от които е издадена на база на защитен дисертационен труд), 3 статии и доклади, служебна бележка за участие в Участие в национален проект/ програма като академичен наставник на студенти от ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ Образователен проект BG05M2OP001-2.002-0001 „Студентски практики“ - фаза 1 и национален проект/ програма като академичен наставник на студенти от ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ Образователен проект BG05M2OP001-2.013-0001 на МОН „Студентски практики – Фаза 2”и списък на своите научноизследователски разработки.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Десислава Василева Стоянкова е родена на 12.11.1979 г. в гр. Габрово. Висшето си юридическо образование получава в Юридически факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ през 2004 г. Кандидатът получава и бакалавърска степен по специалност „Български език и история“ през 2002 г. През 2015 г. гл. ас. д-р Десислава Стоянкова защитава дисертация за придобиване на образователна и научна специалност „доктор по право“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ на тема: Разложки правен паметник от XIX в. Вписана е в Пловдивската адвокатска колегия през март 2007 г. и работи като адвокат към АК–Пловдив до момента.

Гл. ас. д-р Десислава Стоянкова е дългогодишен преподавател в Юридически факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ по История на българската държава и право и История на държавата и правото. В периода 2010 до март 2013 г. заема длъжността хоноруван–асистент, а от 2013 г.–2017 г. е асистент и понастоящем е главен асистент в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Гл. ас. д-р Десислава Василева Стоянкова има богат опит в преподавателската дейност, което е предпоставка и гаранция за доброто качество на практическите и теоретичните занятията със студентите.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

От представената справка на ПУ „Паисий Хилендарски“ е видно, че гл. ас. д-р Десислава Стоянкова води упражнения по „История на българската държава и право“, лекции по дисциплините: „История на държавата и правото“, „Правен режим на вероизповеданията“ и „Църковно право“. Тя е утвърден преподавател, с новаторски подход към преподаваната дисциплина, с активни контакти със студентите и с другите преподаватели във факултета.

В рамките на конкурсната процедура гл. ас. д-р Десислава Стоянкова е представила за оценка от членовете на научното жури монографичен труд на тема **„Държавни органи в българските конституции - Народно събрание. Министерски съвет. Държавен глава - 1879 -1991 г. (правно-исторически анализ)“** Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025 г., ISBN 978-619- 281-046-7, с. 420 и следните статии и доклади: „Народното събрание в българските конституции“- В: Сборник „30 години ЮФ на УНСС — приемник на вековна традиция в развитието на правната наука и практика“, С.: Издателски комплекс - УНСС, 2022 г., ISBN 978-619-232-651, стр. 108- 125; „Относно Закона за задълженията и договорите от 1892 г.“ - В: Сборник „70 години Закон за задълженията и договорите“, Пловдив. Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022 г. ISBN 978-619-226-224-2, стр. 54-66. „Обществено-политически фактори при приемане на Конституцията на Република България“ - сп. Studia Iuris. бр. 2.2021 г., ISSN 2367-5314. стр. 90-98.

Всички посочени трудове са публикувани след датата на придобиване на образователната и научна степен „доктор по право“ и отговарят на изискването на чл. 24, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ и чл. 53, ал. 1, т. 3 от ППЗРАСРБ и подлежат на рецензиране.

Публикуваната монография на тема *„Държавни органи в българските конституции - Народно събрание. Министерски съвет. Държавен глава -1879 -1991 г. (правно-исторически анализ)“* е представена като хабилитационен труд и в обем от 420 страници. В структурно отношение трудът обхваща: Глава първа: Исторически увод; четири глави, заключение, цитирана литература, нормативни актове и други източници.

Монографичното изследване представлява цялостен правно-исторически обзор на развитието на българската конституционна система в периода от Търновската конституция (1879 г.) до приемането на действащата Конституция на Република България от 1991 г. В нея се проследява институционалната еволюция на основните държавни органи – Народното събрание, Министерския съвет и Държавния глава – в рамките на трите основни конституционни епохи: монархическа, социалистическа и демократична.

В глава първа е изложена авторовата гледна точка за условията и обстоятелствата, при които са приемани различните конституционни актове. Очертан е процесът на приемане на Търновската конституция. Направен е подробен исторически анализ на Учредителното събрание от 1879 година. Представени са противоречията между формалните изисквания на Берлинския договор и реалните политически процеси в новосъздаденото Българско Княжество. Разгледаните в главата четири български конституции отразяват политическите режими през различните периоди от Историята на третата българска държава.

В глава втора на труда започва с подробно и аналитично изследване на проекта на С. И. Лукиянов за Органическият устав. Проследява се как в процеса на обсъждане и приемане на конституцията се разкрива стремежът към народно представителство и самоуправление. Особено внимание се отделя на правомощията на Народното събрание, като се анализират както промените в неговата законодателна и контролна функция, така и различията между Обикновеното и Великото народно събрание в различните конституционни периоди. Подходът на автора е оригинален. Разгледано е развитието на концепцията за двустепенния парламентаризъм през различните етапи от новобългарската история и влиянието на отделните политически режими.

Авторката е разгледала в следващата глава развитието на Министерския съвет (МС) като централен изпълнителен орган в България, през призмата на различните конституционни режими – монархически, тоталитарен и демократичен. Основен акцент е поставен върху: правомощията на МС, връзката с останалите власти и реалната политическа роля на правителството в отделните епохи. Напълно убедително е защитена тезата, че концепцията за правителството се е променяла от предвидения в Търновската конституция либералния модел, през социалистическите концепции за единство на властите, до съвременния модел на разделение на властите.

В глава четвърта на монографичния труд предмет на изследването е институцията на „Държавния глава“. Тук е проследена еволюцията на институцията на Държавния глава – от монархическата форма в Търновската конституция, през колективните органи на социалистическата държава (Президиум на Народното събрание и Държавен съвет), до утвърждаването на индивидуалната президентска институция в рамките на демократичната парламентарна република след 1991 г. Това отразява не само конституционноправни трансформации, но и дълбоките промени в идеологическите и политическите концепции за организацията на държавната власт в различните исторически етапи на българската държавност.“

Последната глава от монографията представлява задълбочен правно-исторически анализ на преходния период от края на 80-те години до приемането на действащата Конституция на Република България през 1991 г. Изследването е фокусирано върху

институционалните и политико-правни предпоставки за изграждането на нова конституционна рамка, съобразена с принципите на демократичното управление, парламентаризма и разделението на властите.

Авторката представя в хронологичен ред събитията и процесите, довели до необходимостта от нов конституционен акт. Анализиран е значителният брой проекти за нова конституция, внесени в Постоянната комисия на VII Велико народно събрание, като се акцентира върху различията във визиите относно формата на управление, структурата на държавните органи и баланса между тях. Специално внимание е отделено на процедурите и парламентарните дебати при приемането на новата Конституция.

На базата на конституционноправен анализ авторката обосновава, че Конституцията от 1991 г. е модерен акт на демократичен конституционализъм, който утвърждава парламентарната република, принципа на разделението на властите, независимостта на съдебната власт и защитата на основните права.

Избраната структура на хабилитационния труд отразява професионален подход от страна на гл. ас. д-р Десислава Стоянкова, който свидетелства за способността ѝ да анализира значими научни проблеми за Историята на българската държава и право, и да подреди аргументите си по убедителен начин. Езикът на основния хабилитационен труд е лек и четивен, без това по никакъв начин да се отразило на характера му на сериозен юридически текст.

Докладът „Народното събрание в българските конституции“ - В: Сборник „30 години ЮФ на УНСС - приемник на вековна традиция в развитието на правната наука и практика“, С.: „ Издателски комплекс - УНСС, 2022 г. , ISBN 978-619-232-651, с. 108-125, разглежда историческото и правното развитие на Народното събрание като върховен представителен и законодателен орган в четирите български конституции – от Търновската (1879 г.) до действащата Конституция от 1991 г. На основата на сравнителен анализ са изведени основните трансформации в структурата, правомощията и функционирането на парламента, съобразно промените в държавното устройство. Изследването подчертава как институционалната роля на Народното събрание отразява различните модели на държавност. Акцентира се върху възстановената парламентарна легитимност след 1991 г. и върху утвърждаването на Народното събрание като изразител на народния суверенитет и основен елемент от механизма на разделението на властите.

Статията „Обществено-политически Фактори при приемане на Конституцията на Република България“ - В: Сборник „70 години Закон за задълженията и договорите“, Пловдив. Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022 г. ISBN 978-619-226-224-2, стр. 54-66, представя историко-правен анализ на първия систематизиран нормативен акт в областта на облигационното право в Княжество България. Акцентира се върху необходимостта от изграждане на стабилна правна рамка след Освобождението и върху влиянието на чуждестранни правни системи, особено италианския Граждански кодекс от 1865 г. Разгледани са както структурата на закона и съдържанието му, така и процесът на правна рецепция и адаптация. Подчертана е значимостта на ЗЗД от 1892 г. като нормативна, историческа и доктринална основа за по-нататъшното развитие на българското гражданско законодателство.

Статията „Обществено-политически Фактори при приемане на Конституцията на Република България“ - сп. Studia Iuris, бр. 2, 2021 г.. ISSN 2367- 5314. стр. 90-98, представя задълбочен правно-политически анализ на процеса по изработване и приемане на Конституцията на Република България от 1991 г., ситуиран в контекста на посттоталитарната институционална трансформация. Особено внимание е отделено на ролята на VII Велико народно събрание и на Националната кръгла маса като ключови механизми за политически диалог и конституционно учредяване. Изследването акцентира върху идеологическите сблъсъци, концептуалните дебати и стремежа към изграждане на легитимна демократична рамка. Конституцията от 1991 г. е интерпретирана не само като върховен нормативен акт, но

и като израз на нов обществен консенсус, утвърждаващ принципите на правовата държава, парламентаризма и защитата на основните права.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Монографията „*Държавни органи в българските конституции - Народно събрание. Министерски съвет. Държавен глава -1879 -1991 г. (правно-исторически анализ)*“ представлява цялостно и задълбочено изследване на развитието на българската конституционна система в периода от 1879 до 1991 г., фокусирайки се върху три основни държавни органа – Народното събрание, Министерския съвет и държавния глава. Научният ѝ принос се разгръща в няколко взаимосвързани направления, които съвкупно я утвърждават като значим труд в областта на правната история и конституционното развитие на България.

Монографията прилага комплексен методологически модел, който съчетава историко-правен и сравнително-правен анализ. Изследването не се ограничава с описателно сравнение между конституционни разпоредби, а поставя институциите в контекста на конкретната историческа епоха.

Авторката умело структурира анализа чрез ясно дефинирани исторически периоди, съответстващи на основните конституционни режими. Проследена е последователно еволюцията на компетенциите, функциите и йерархията между органите на властта, което позволява идентифициране на ключови модели на институционално взаимодействие и на моменти на дестабилизация и трансформация.

Особено значим принос представлява използването и анализът на оригинални първични документи – стенографски дневници, архивни протоколи, проектоконституции и други източници. Това прави изследването особено ценно за бъдещите изследователи.

Чрез критичния прочит на миналото, трудът предлага обосновани изводи относно ефективността, устойчивостта и уязвимостите на българските институции – изводи, които са релевантни и за съвременната конституционна уредба. Изследването има потенциал да информира бъдещи реформи, особено в сферата на баланса между властите и функционалната роля на държавния глава и правителството.

Монографията се отличава с висока степен на аналитичност, оригиналност и интердисциплинарна дълбочина. Тя запълва съществена празнота в българската правна историография и предлага устойчив модел за изследване на институционалната еволюция. Чрез критичен синтез на нормативни текстове, политическа реалност и архивни свидетелства, трудът не само допринася за по-доброто разбиране на историческите основания на съвременната българска държавност, но и поставя основа за по-нататъшни изследвания и експертен дебат в областта на публичното право и конституционната теория.

В обобщение, намирам че представеният монографичен труд има безспорни научни достойнства и притежава качествата на хабилитационен труд по смисъла на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Критични забележки и препоръки

Основната ми препоръка към гл. ас. д-р Десислава Стоянкова е да увеличи публикационната си активност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От представените в конкурса материали се установява, че кандидатурата на гл. ас. д-р Десислава Стоянкова отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Хабилитационният труд и останалите публикации на кандидата разкриват високото ниво на

научното творчество и потенциал за значими бъдещи постижения в областта на изследванията на История на държавата и правото /История на българската държава и право/.

Въз основа на цялостната ми оценка считам, че кандидатът в конкурса гл. ас. д-р Десислава Стоянкова притежава всички необходими качества, преподавателски и научно-изследователски опит, за заемането на академичната длъжност “доцент” и убедено предлагам на научното жури да приеме решение, с което да предложи на Научния съвет на ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, гл. ас. д-р Десислава Стоянкова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „История на държавата и правото“.

31.07. 2025 г.

Изготвил становището:
(подпис)

.....

(доц. д-р Нели Г. Радева)